

SELETUSKIRI

Vabariigi Valitsuse otsuse juurde

„Eesti seisukohad alaealiste turvalisuse kohta veebikeskkonnas ja sotsiaalmeedia kasutamise võimalike piirangute osas“

Euroopa Komisjon on viimastel aastatel seadnud alaealiste kaitse digikeskkonnas prioriteediks. Valdkonna keskseks õigusraamistikuks on praegu ELi digiteenuste määrus (DSA), kuid asjasse puutuvad on ka mitmed teised õigusaktid, sh isikuandmete kaitse üldmäärus (IKÜM), audiovisuaalmeedia direktiiv (AVMSD), tehisintellekti määrus jt. Aastatel 2025-2026 avaldati komisjoni poolt DSA art 28 lg 4 põhjal alaealiste kaitse suunised, arendati ELi ühtset vanusekontrolli lahendust ning käivitati arutelu võimaliku ühtse sotsiaalmeedia kasutamise miinimumvanuse üle. 29. aprillil 2026 esitas komisjon soovitus kogu ELi hõlmava vanusekontrolli tehnoloogia ühise raamistiku loomise kohta, millega soovitakse liikmesriikidel võtta 2026. aasta lõpuks kasutusele ELi ühisele raamistikule vastav vanusekontrolli lahendus ning teha selle väljatöötamisel ja rakendamisel tihedat koostööd komisjoni ja teiste liikmesriikidega, sealhulgas kaaluda ELi nõuetele vastavate vanusekontrollimeetodite kohustuslikku kasutamist.

2026. aasta juulis avaldati komisjoni moodustatud töörühma töö tulemusena laste internetiturvalisuse raport, mille soovitusi kavatseb komisjon kasutada alaealiste kaitset puudutavate edasiste seadusandlike algatuste ettevalmistamisel. Raportis soovitati mh kehtestada Euroopa-ülene sotsiaalmeedia kasutamise miinimumvanus, suurendada platvormide vastutust laste turvalisuse tagamisel, rakendada usaldusväärset ja privaatsust kaitsvat vanusekontrolli rakendust ning suurendada lapsevanemate võimalusi laste digikeskkonna kasutamise suunamisel ja kontrollimisel. Raporti järelmina esitas komisjon 17.09.2026 EL laste määruse ettepaneku (“EU KIDS Act: EU Internet Digital Spaces Accountable and Trustworthy”), millega soovitakse kehtestada kogu ELis ühtsed reeglid alaealiste kaitseks, et vältida liikmesriikide erinevatest lähenemistest tulenevat siseturu killustumist ning tagada lastele võrdselt kõrge kaitsetase kõigis liikmesriikides. Ettepaneku õiguslikuks aluseks on ELTL artikkel 14 ehk siseturu toimimine ning see tugineb alaealiste veebiohutuse eripaneeli kaasjuhtide raportile. Eelnõu skoobis on sotsiaalmeedia+ ehk teenused, mis kujutavad alaealistele suurimat riski, sh sotsiaalmeedia- ja videojagamisplatvormid, veebimängud ning tehisaru vestlusrobotid ja AI-kaaslased. Hariduslikel eesmärkidel loodud teenused ning avaliku sektori teenused jäävad ettepaneku kohaldamisalast välja. Eelnõuga kehtestatakse alla 15-aastastele sotsiaalmeedia ja videojagamisplatvormide kasutamise keeld ning teatud tingimustel erisus 13-15-aastastele, reguleeritakse platvormide kohustusi alaealistele teenuse pakkumisel, sh sõltuvust tekitava disaini, privaatsussätete jms asjus, luuakse õiguslikud alused vanemluskontrollile ja vanusekontrollile ning pakutakse meetmeid järelevalve tõhustamiseks.

Teema ise on mitme ministeeriumi vastutusalas. Sotsiaalministeerium vastutab vaimse tervise, vanemlushariduse ning ohvriabi valdkondade eest; Haridus- ja teadusministeerium vastutab laste ja noorte digipädevuste arendamise eest formaalhariduses ja noorsootöös; Kultuuriministeerium vastutab ELi audiovisuaal- ja meediaküsimuste direktiivi ja vastava

nõukogu töörühma (AVMWP) osaluse eest, kus praegune ELi nõukogu eesistuja Iirimaa seda teemat käsitleb. Justiits- ja digiministeerium vastutab teema eest üldise digiühiskonna poliitika kujundajana ning tehnoloogilisest vaatest ka ühtse vanusekontrolli lahenduse poole pealt.

Lisaks eelpool nimetatud EL laste määrusele esitab komisjon käesoleva aasta sügisel digitaalse õigluse määruse (*Digital Fairness Act*) ettepaneku, mis käsitleb muu hulgas sõltuvust tekitavaid algoritme. Lisaks läheb ülevaatamisele audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv, mille eesmärk on aidata kaasa audiovisuaalmeedia teenuste valdkonnas ühtse turu nõuetekohasele toimimisele ning tagada tarbija- ja lastekaitse piisav tase. Selleks, et veel avaldamata õigusaktides ennetavalt kaasa rääkida ning olla valmis osalema EL laste määruse eelnõu läbirääkimistes juba nende algfaasis, on vajalik Vabariigi Valitsuse poolt seisukohtade kujundamine, mida on võimalik hiljem täpsustada tavapärasel EL õigusakti siseriiklike seisukohtade koostamise protsessis.

Eesti peamised seisukohad on järgnevad:

- Eesti ei toeta alaealistele ligipääsetavate sotsiaalmeedia platvormide ja teiste digiteenuste suhtes üldise katuskeelu kehtestamist. Eesmärk peab olema kõigile kasutajatele turvaliste digiteenuste kujundamine.
- Alaealiste kaitseks kavandatavad meetmed peavad olema proportsionaalsed, riskipõhised ja lähtuma lapse õigustest tervikuna. Need peavad arvestama erinevate kasutajarühmade vajadusi, toetama digiühiskonnas osalemist ning tagama privaatsuse ja isikuandmete kaitse. Samuti on oluline säilitada ühiskonna usaldus digiteenuste vastu.
- Laste ja noorte kaitsmisel veebikeskkonnas, sh sotsiaalmeedias, peab suurenema platvormide ja digiteenuste pakkujate vastutus oma teenustest tulenevate riskide maandamisel. Toetame üldist eesmärki tugevdada Euroopa Komisjoni poolt väga suurte veebiplatvormide ja otsingumootorite üle tehtavat järelevalvet, et tagada ELi digiteenuste määruse tõhus rakendamine ja nõuete täitmine.
- Eesti peab vajalikuks süsteemset ning elukaarepõhist digipädevuste tõstmist laste, noorte, lapsevanemate ja õpetajate seas ning ühiskonnas laiemalt. Seejuures on eriti oluline lapsevanemate teadlikkuse suurendamine ja nende toetamine laiemalt, et aidata kaasa laste turvaliste ja eakohaste digiharjumuste kujundamisele.
- Eesti ei toeta sõltuvust tekitava disaini rakendamist digiteenustes. Eesti hinnangul peaks Euroopa Komisjon analüüsima, kas DSA artikli 28 lõike 4 alusel antud soovitusel alaealiste kontode privaatsussätete, kasutajate teavituse-, tagasiside- ja kaebuste esitamise mehhanismide ning eestkostjale mõeldud vahendite kohta vajaksid õiguslikult siduvat regulatsiooni, et tagada alaealiste eraelu puutumatuse, ohutuse ja turvalisuse kõrge tase.
- Eesti leiab, et liikmesriikidele peab jääma õigus valida riiklikul tasandil sobivaimad vanusekontrolli lahendused. Eesti ei toeta üle-euroopalise vanusekontrolli lahenduse kohustuslikuks muutmist. Euroopa Komisjonil tuleb tagada, et alaealiste kaitseks rakendatavad vanusekontrolli meetmed ei kahjustaks põhjendamatult privaatsust, sõnumisaladust ega muid põhiõigusi.

- Eesti leiab, et EL tasandil on vaja suurendada õigusselgust erinevate digiplatvormide reguleerivate õigusaktide omavahelise koostoime ja jõustamise osas.

1. Sissejuhatus

Euroopa Komisjon (edaspidi *komisjon*) on viimastel aastatel seadnud alaealiste kaitse digikeskkonnas üheks oma prioriteediks. Teema käsitlemine on liikunud üldistelt veebiohutuse põhimõtelt järjest konkreetsemate meetmete suunas, keskendudes eelkõige alaealiste kokkupuutele sotsiaalmeedia platvormidega, vanusekontrolli lahendustele ning platvormide vastutuse suurendamisele. Samal ajal on mitmed liikmesriigid algatanud arutelu võimalike ühtsete vanusepiirangute üle sotsiaalmeedia kasutamisel ning kutsunud komisjoni hindama täiendavate Euroopa Liidu (EL) tasandi meetmete vajadust.

Tänaseks on ELis juba olemas ulatuslik õigusraamistik, mis käsitleb alaealiste kaitset veebikeskkonnas. Keskse tähtsusega on seejuures digiteenuste määrus (Digital Services Act, DSA), mis kohaldub täies mahus alates 2024. aastast. DSA seab veebiplatvormidele kohustused kasutajate, sealhulgas alaealiste, kaitsmiseks. Muu hulgas kehtestati määрусega platvormidele kohustus hinnata ja vähendada alaealistele kaasnevaid süsteemseid riske ning tagada lastele kõrgem kaitsetase. 2025. aastal avaldas komisjon DSA artikkel 28 lõike 4 alusel alaealiste kaitse suunised¹, mille eesmärk on aidata teenusepakkujatel täita DSAs tulenevaid konkreetseid kohustusi. Nende nõuete täitmise üle teostab järelevalvet komisjon, kes on tänaseks alustanud suurimate sotsiaalmeediaplattformide suhtes ka mitmeid järelevalvemenetlusi (sh TikTok, Meta).^{2, 3}

Paralleelselt on käimas ka arutelud selle üle, kuidas veebikeskkonnas kasutajate vanust usaldusväärselt kontrollida. Komisjon tutvustas 2025. aastal ELi vanusekontrolli lahenduse prototüüpi, mille eesmärk on võimaldada kasutajatel tõendada oma vanust privaatsust säästval viisil. 2026. aasta aprillis kuulutati lahendus tehniliselt kasutusvalmiks ning 29. aprillil avaldas komisjon soovitus (EL) 2026/1035 kogu ELi hõlmava vanusekontrolli tehnoloogia ühise raamistiku loomise kohta⁴, millega soovitatakse liikmesriikidel võtta 2026. aasta lõpuks kasutusele ELi ühisele raamistikule vastav vanusekontrolli lahendus.

2026. aasta alguses kutsus komisjoni president Ursula von der Leyen kokku eripaneeli, kuhu kuulusid teadlased, praktikud, noorte ja lapsevanemate esindajad ning teised eksperdid eri valdkondadest üle Euroopa. Eripaneeli eesmärk oli koondada teaduspõhised seisukohad ja praktilised kogemused ning koostada komisjonile aruanne soovitustega, kuidas muuta digikeskkond lastele turvalisemaks. Paneel avaldas oma lõpparuande 2026. aasta juulis⁵. Aruandes tuuakse välja peamised probleemid, millega lapsed internetis silmitsi seisavad, ning antakse soovitusi nende paremaks kaitsmiseks ja võimestamiseks, samuti sotsiaalmeedia ja muude digiteenuste eakohaseks kasutamiseks.

¹ [Guidelines under the Digital Services Act | Shaping Europe's digital future](#)

² [Commission preliminarily finds the addictive design of Instagram and Facebook in breach of the Digital Services Act | Shaping Europe's digital future](#)

³ [Commission preliminarily finds TikTok in breach of Digital Services Act for failing to ensure safe accounts for minors | Shaping Europe's digital future](#)

⁴ [Komisjoni soovitus \(EL\) 2026/1035, 29. aprill 2026, kogu ELi hõlmava vanusekontrolli tehnoloogia ühise raamistiku loomise kohta](#)

⁵ [Special panel report: "Child Safety Online: Protecting and Empowering Minors in a Digital world"](#)

Raportis teadvustatakse laste ja noorte sotsiaalmeedia ja muude digiteenuste kasutusega kaasnevaid riske (nt kokkupuude kahjuliku sisuga, küberkiusamine, veebipõhine ahistamine ja seksuaalne väärkohtlemine, negatiivne mõju vaimsele tervisele ja heaolule), mida võimendavad tehisarüü areng ning sõltuvust tekitavad teenusedisaini elemendid (nt lõputu kerimine (*infinite scroll*), automaatesitus ja isikustatud soovitusüsteemid). Lisaks juhitakse raportis tähelepanu privaatsus- ja andmekaitseriskidele, algoritmilisele mõjutamisele ning tehisaruga seotud ohtudele nagu valeinfo ja sünteetiline sisu. Seejuures märgitakse, et riskid ja kahjulik mõju on eri vanuse- ja sotsiaalmajanduslike rühmade puhul erinevad. Raportis soovitatakse muu hulgas kehtestada EL-ülene sotsiaalmeedia kasutamise miinimumvanus, suurendada platvormide vastutust laste turvalisuse tagamisel, rakendada usaldusväärset ja privaatsust kaitsvat vanusekontrolli rakendust ning suurendada lapsevanemate võimalusi laste digikeskkonna kasutamise suunamisel ja kontrollimisel.

Raporti avalikustamisel tõi komisjoni president välja 3 sammast, millega komisjon edasi töötab, muu hulgas plaani esitada 2026. a sügisel vastavad õigusaktide eelnõud:

- 1. Platvormid peavad vastutama laste turvalisuse eest.**
Sotsiaalmeediaplatformid peavad tõendama, et nende teenused ei kahjusta lapsi. Komisjon peab oluliseks rakendada lõimitud turvalisuse (*safety-by-design*) põhimõtet – nagu autotootjad vastutavad autode ohutuse eest, peavad ka tehnoloogiaettevõtted eemaldama sõltuvust tekitavad algoritmid, eksitavad disainivõtted ja muu kahjuliku sisu. Komisjon lubas DSA reegleid järjekindlalt jõustada ning vajadusel muuta.
- 2. Vajalikud on vanusele vastavad piirangud ja usaldusväärne vanusekontroll.**
Komisjoni president tõi välja, et küsimus ei ole selles, kas lapsed tohivad kasutada sotsiaalmeediat, vaid millal ja kuidas pääseb sotsiaalmeedia lastele ligi. Selleks toetatakse vanuse kontrollimise lahendusi (nt komisjoni vanusekontrolli rakendus), mis kaitsvad privaatsust ja annavad vanematele suurema kontrolli.
- 3. Euroopas tuleks kehtestada sotsiaalmeedia kasutamise miinimumvanus.**
Komisjoni presidendi sõnul tuleks kokku leppida, millal lastele sotsiaalmeediale ligipääs antakse, sest nende aju on alles arengujärgus ning uuringud näitavad, et varajane kokkupuude võib põhjustada vaimse tervise probleeme ja sõltuvust. Ligipääsu tuleks lubada järk-järgult vastavalt vanusele, et anda lastele rohkem aega areneda väljaspool digikeskkonda.

Komisjon esitas 17.09.2026 EL laste määruse (EU KIDS ACT) eelnõu⁶, mille peamine eesmärk on luua kogu ELis ühtsed reeglid alaealiste paremaks kaitsmiseks veebis. 16.09 toimunud kõnes olukorrast ELis märkis komisjoni president, et sõltuvust tekitavad disainivõtted mõjutavad mitte ainult alaealisi, vaid kõiki kasutajaid, mistõttu on sügisel kavas esitada laiem digitaalset õiglust käsitlev ettepanek (Digital Fairness Act).

Kuivõrd teema hõlmab nii äsja avaldatud EL laste määruse eelnõud kui ka võimalikke tulevasi algatusi, on aktuaalne ka muudes rahvusvahelistes formaatides (sh OECD-s) ning sellel on Eesti ühiskonnale ulatuslik sotsiaalne mõju, on vajalik Vabariigi Valitsuse seisukohavõtt võimalikult varajases faasis ning enne seda, kui komisjon esitab ka teised seadusandlikud ettepanekud. Käesolevad seisukohad võimaldavad Eestil osaleda aktiivselt peagi algavates EL laste määruse läbirääkimistes ELi Nõukogus ning vajadusel töötada samal ajal täpsustatud seisukohtadega.

EL tasandil on seni teemat arutatud mitmetes nõukogu formaatides, sh nii ministrite kohtumistel kui ka töögrupi tasandil. 2025. a sügisel Taanis toimunud

⁶ [EU KIDS Act to restrict social media platforms' access to children in the EU | Shaping Europe's digital future](#)

telekommunikatsiooniministrite mitteametlikul kohtumisel vastu võetud Jutlandi deklaratsioonis⁷ tehti komisjonile üleskutse astuda täiendavaid samme laste kaitseks veebikeskkonnas ning kaaluda mh sotsiaalmeedia miinimumvanuse kehtestamist (Eesti ja Belgia deklaratsiooni ei allkirjastanud). Teemat käsitleti ka 2026. a aprillis toimunud mitteametlikul telekommunikatsiooniministrite kohtumisel. Iirimaa eesistumise ajal jätkuvad arutelud nõukogu audiovisuaalmeedia töögrupis ja vastutavaks nõukoguks hariduse, noorte, kultuuri ja spordi nõukogu (EYCS). Teemat on arutanud ka Euroopa Parlament, kes võttis 2025. a sügisel vastu omaalgatusliku raporti alaealiste kaitsmise kohta internetis, milles tehti samuti üleskutse komisjonile kehtestada sotsiaalmeedia platvormide kasutamisele ELis 16-aastane vanuse alampiir⁸.

Koostajad

Seletuskirja koostasid Justiits- ja Digiministeeriumi digiriigi poliitika ja arenduse talituse juhataja Birgit Lüüs-Jakobs (birgit.luus-jakobs@justdigi.ee) ja digiarengu valdkonna strateegiajuht Anna-Liisa Pärnalaas (anna-liisa.parnalaas@justdigi.ee). Valdonna eest vastutab digiarengu asekancler Lauri Luht.

2. Sisu ja võrdlev analüüs

2.1. Platvormide vastutus

Alaealiste kaitset veebikeskkonnas käsitlevad eri nurkade alt mitmed õigusaktid. Alates 2024. aastast kohaldub ELis **digiteenuste määrus (DSA)**, mis keskendub turvalisema veebikeskkonna loomisele ning põhiõiguste kaitsele, seades veebiplatvormidele kohustused ebaseadusliku sisu ja kasutajatele tekitatava kahju vähendamiseks ning riskide maandamiseks. Erilise fookuse all on seejuures alaealised - DSA artikkel 28 kohustab kõiki alaealistele ligipääsetavaid veebiplatvorme võtma proportsionaalseid meetmeid laste eraelu puutumatuse, ohutuse ja turvalisuse tagamiseks. Määruse järelevalvemudel järgib päritoluriigi printsiipi: teenuseosutaja üle teeb järelevalvet liikmesriik, kus teenuseosutaja on asutatud või määratud seadusliku esindaja, v.a. väga suured digiplatvormid ja otsingumootorid (alates 45 miljonit aktiivset kasutajat ELis), kelle erikohustuste täitmise üle teeb järelevalvet Euroopa Komisjon. Eesti teenuseosutajate üle teeb järelevalvet Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet.

DSA artikkel 28 alaealiste kaitse nõuet on sisustatud komisjoni poolt 2025. aastal vastuvõetud **suunistega**, mis täidavad olulist võrdlusstandardi rolli nõude täitmise järgimisel. Suunised põhinevad riskipõhisel lähenemisel: platvormid peavad hindama alaealistele kaasnevaid riske (nt kahjulik sisu, küberkiusamine, kahjulikud äripraktikad, sõltuvust tekitav disain jne) oma teenustes ning rakendama proportsionaalseid kaitsemeetmeid. Olulised põhimõtted siin on laste õiguste kaitse, privaatsus ja eakohane disain. Soovitud meetmete hulka kuuluvad mh alaealiste kontode vaikimisi privaatseteks muutmine, soovitusüsteemide kohandamine kahjuliku sisu vältimiseks, kasutajate blokeerimise võimalused, sõltuvust tekitavate funktsioonide piiramine ning tõhusad vanuse kontrollimise lahendused.

Ka **vanusetuvastusmeetmete** puhul on suuniste lähenemine riskipõhine, st meetmete rangus ja usaldusväärsus peavad olema proportsionaalsed teenuse või funktsiooniga kaasnevate riskide olemuse ja ulatusega. Vanusetuvastusmeetmed jagunevad üldjoontes kolme kategooriasse, mis erinevad oma täpsusastme poolest: inimese enda kinnitus, vanuse hindamine ja vanuse kontrollimine. Suuniste kohaselt peavad digiplatvormid rakendama vanuse kontrollimist juhtudel, kui nende tooted või teenused kujutavad endast alaealistele

⁷ [EU ministers united: Minors must be protected better online](#)

⁸ [RAPORT alaealiste kaitsmise kohta internetis | A10-0213/2025 | Euroopa parlament](#)

märkimisväärsed riskid (nt juurdepääs pornograafilisele sisule) ning neid riske ei ole võimalik piisavalt tõhusalt maandada vähem piiravate meetmetega.

DSA alaealiste kaitse suunised sisaldavad mitmeid praktilisi viise alaealiste kaitse tugevdamiseks, samas tuleb arvestada, et need võeti vastu alles aasta tagasi ning mitmed alaealiste kaitset puudutavad järelevalvemenetlused on endiselt käimas. Komisjon on tänaseks DSA rakendamise käigus alustanud järelevalvet mitmete suurte veebiplatvormide pakkujate üle ning pööranud erilist tähelepanu muu hulgas sõltuvust tekitavale disainile, soovitusalgoritmide mõjule ning vanusekontrolli tõhususele. 2026. a juulis avaldas komisjon Meta suhtes algatatud uurimise esialgsed järeldused⁹, mille kohaselt rikuvad Facebooki ja Instagrami sõltuvust tekitavad disainilahendused DSA-d. Komisjoni hinnangul ei ole Meta piisavalt hinnanud ega maandanud funktsioonidest nagu lõputu kerimine (*infinite scroll*), automaatesitus, tõuketeavitused ja personaliseeritud soovitusüsteemid tulenevaid riske kasutajatele, sh alaealistele. Uurimine hõlmab lisaks ka Meta vanusetuvastusmeetmeid alla 13-aastaste kasutajate puhul, mille osas avaldati komisjoni esialgsed järeldused¹⁰ k.a aprillis.

Arvestades, et **DSA hindamine seisab ees juba 2027. aastal**, oleks asjakohane analüüsida, kas teatud praktilisi soovitusi, millel on alaealiste kaitse vaatest suurim positiivne mõju, tuleks täiendavalt reguleerida. Näiteks võiksid nende teemade hulka kuuluda suuniste osad, mis käsitlevad vanusekontrolli, vahendeid eestkostjale ning alaealiste kontode vaikesätteid. Suuniste kohaselt peaks olema võimalik rakendada alaealistele eraldi turvalisemaid vaikesätteid ning teatud funktsioonid, nagu tõuketeavitused, teiste kontode soovitamine või meeldimiste ja reaktsioonide arvu kuvamine, võiksid olla alaealiste kontodel vaikimisi välja lülitatud. Samuti peaksid platvormid tagama, et kui alaealine muudab seadeid viisil, mis võib tema riske suurendada, aitaksid süsteemi lahendused neid riske maandada, näiteks võimaldades vaikesätteid hõlpsalt taastada või teavitades kasutajat turvalisust mõjutavatest muudatustest.

Lisaks DSA-le on ka teisi õigusakte, mis panustavad turvalise veebikeskkonna loomisesse. Näiteks keelustab **ELi tehisintellekti määruse** artikkel 5 tehisarul põhinevad süsteemid, mis manipuleerivad või petavad haavatavaid inimesi (sh lapsi) kahjulikul viisil ning süsteemid, mis on ette nähtud lapse seksuaalse väärkohtlemise materjali või nõusolekuta intiimse kujutise loomiseks või manipuleerimiseks. Lisaks sisaldab määrus mitmeid läbipaistvuskohustusi ning seab üldotstarbelistele tehisaru mudelitele täiendavad kohustused süsteemsete riskide hindamiseks ja maandamiseks. **ELi audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv** sisaldab reegleid, mille eesmärk on kaitsta lapsi neile sobimatu või kahjuliku sisu eest veebipõhistes tellitavates meediateenustes. **Isikuandmete kaitse üldmäärus (IKÜM)** piirab juba täna laste andmete töötlemist infoühiskonna teenuste pakkuja eesmärkidel. IKÜMi artikkel 8 näeb üldjuhul ette, et laps peab olema vähemalt 16-aastane, et anda ise nõusolek infoühiskonna teenuse osutajale oma isikuandmete töötlemiseks. Samas võimaldab IKÜM liikmesriikidel seda vanusepiiri langetada kuni 13. eluaastani¹¹. Kui laps on alla 16-aastane või alla liikmesriigi kehtestatud vanusepiiri, on nõusolekupõhine isikuandmete töötlemine õiguspärane ainult juhul, kui nõusoleku on andnud või heaks kiitnud vanem või eestkostja. Paralleelselt toimuvad läbirääkimised ka laste seksuaalse väärkohtlemise ennetamise ja tõkestamise määruse üle (*Child Sexual Abuse Regulation*), millega seatakse teenuseosutajatele kohustused internetis toimuva laste seksuaalse väärkohtlemise ennetamiseks ja tõkestamiseks.

⁹ [Commission preliminarily finds the addictive design of Instagram and Facebook in breach of the Digital Services Act | Shaping Europe's digital future](#)

¹⁰ [Commission preliminarily finds Meta in breach of Digital Services Act for failing to prevent minors under 13 from using Instagram and Facebook | Shaping Europe's digital future](#)

¹¹ Eesti on seda võimalust kasutanud, vt isikuandmete kaitse seaduse § 8.

Juulis avaldatud **ekspertpaneeli raportis rõhutatakse samuti teenusepakkujate vastutust** ning tehakse mitmeid seotud soovitusi. Muuhulgas soovitatakse ühtlustada ja laiendada sotsiaalmeedia ning teiste digiteenuste turvalise disaini nõudeid - teenustes peaksid olema vaikimisi kasutusel alaealisi kaitsvad sätted ning piirata tuleks sõltuvust tekitavaid funktsioone nagu lõputu kerimine, automaatesitus. Parandada tuleks kaebuste esitamise mehhanisme, käsitledes laste ja noorukite teavitusi prioriteetsena ning tagades, et vastavad lahendused oleksid eakohased, kasutajasõbralikud ja piisavalt tõhusad. Kasutusele tuleks võtta tõhusad, proportsionaalsed ja privaatsust austavad vanusekontrollilahendused, vältides vanuse hindamisel isikut tõendavate dokumentide ja biomeetriliste andmete töötlemist. Arvestades alaealiste kaitset käsitlevate õigusaktide hulka, tuleks tugevdada ka järelevalveasutuste koostööd ning hinnata nende ressursivajadust. See aitaks tagada õigusraamistiku ühtse ja tõhusa rakendamise ning vältida vastuolulisi tõlgendusi. Raportis tõdetakse, et kuigi olemasolevate õigusaktide rakendamine ja jõustamine on paljudel juhtudel alles algusjärgus, võib eeldada, et piisava aja ja ressursside korral mõjutavad need märkimisväärselt sotsiaalmeedia ja teiste digiteenuste pakkuja ärimudeleid.

2.2. Vanusekontrolli rakendus

29. aprillil 2026 esitas komisjon soovitus kogu ELi hõlmava vanusekontrolli tehnoloogia ühise raamistiku loomise kohta¹², millega soovitas liikmesriikidel teha 31. detsembriks 2026 kättesaadavaks ELi ühisele raamistikule vastava **vanusekontrolli lahenduse**, mis võib olla integreeritud Euroopa digiidentiteedikukrusse või toimida eraldiseisva teenusena. Selleks soovitab komisjon liikmesriikidel:

- koostada ja esitada komisjonile rakenduskava ning teha koostööd teiste liikmesriikide ja komisjoniga lahenduste väljatöötamisel ja rakendamisel;
- arendada riiklikke vanusekontrollisüsteeme kooskõlas ELi ühise usaldusraamistikuga ning tagada nende kooskõla Euroopa digiidentiteedi raamistikuga;
- teha koostööd digiteenuste koordinaatorite, Euroopa digiidentiteedi koostöörühma, teadlaste ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega;
- luua ELi süsteemiga kooskõlas olevad vanusetõendite süsteemid ning **kaaluda kohustust kasutada ELi vanusekontrolli süsteemile vastavaid vanusekontrolli meetodeid.**

Lisaks soovitas komisjon liikmesriikidel kaasata komisjoni juba riiklike vanusekontrolli käsitlevate õigusaktide ettevalmistamise varases etapis, et tagada nende kooskõla ELi õigusega ja vältida siseturu killustumist.

2.3. Sotsiaalmeedia miinimumvanuse kehtestamine

Viimastel aastatel on nii ELis kui ka väljaspool seda märgatavalt kasvanud poliitiline surve piirata alaealiste ligipääsu sotsiaalmeediale. Kuna DSA on täielikult ühtlustav ja vahetult kohalduv määrus, ei või ELi liikmesriigid kehtestada siseriiklikke õigusakte, mis dubleerivad DSA sätteid või kehtestavad vahendusteenuse osutajatele täiendavaid kohustusi (sh vanusekontrolli kohustus), kuna see kahjustab reeglite vahetut ja ühetaolist kohaldamist ELi siseturul. Samas võivad liikmesriigid kooskõlas liidu õigusega kehtestada teatavatele toodetele või teenustele juurdepääsuks miinimumvanuse, nagu on välja toodud ka komisjoni alaealiste kaitse suunistes. Mitmed ELi liikmesriigid, sh Prantsusmaa, Kreeka, Taani, Rootsi ja Hispaania on kas juba vastu võtnud või ette valmistamas meetmeid, mis näevad ette vanusepiirangud ja

¹² [Komisjoni soovitus \(EL\) 2026/1035, 29. aprill 2026, kogu ELi hõlmava vanusekontrolli tehnoloogia ühise raamistiku loomise kohta](#)

vanusekontrolli tugevdamise eesmärgiga piirata alaealiste ligipääsu sotsiaalmeediaplattformidele. Liikmesriikide lähenemised erinevad nii vanusepiiri, kohaldamisala, hõlmatud teenuste kui ka selle poolest, kas vanusepiiri on võimalik ületada vanema nõusolekul või mitte. See suurendab riski, et ELi ühtne turg killustub ning alaealiste kaitsetase kujuneb liikmesriigiti ebaühtlaseks, mistõttu on ka järjest enam kõlamas üleskutseid kujundada selles küsimuses ELi tasandil ühtne ja harmoneeritud lähenemine, et vältida reeglite killustatust, mis on omakorda ajendanud komisjoni arutama võimalikke ELi-üleseid lahendusi.

Komisjoni presidendi poolt kokku kutsutud ekspertpaneeli raportis peeti vajalikuks kehtestada alla 13-aastastele lastele EL-ülene sotsiaalmeedia ja muude digiteenuste ligipääsupiirang (raportis kasutatakse väljendit sotsiaalmeedia+, mis hõlmab nii traditsioonilist sotsiaalmeediat ja kui ka muid digiteenuseid, mis võivad olla alaealistele kättesaadavad ning sisaldada vanusele sobimatuid ja/või riskantseid funktsioone). Raportis leiti, et alla 13-aastastel lastel peaks olema juurdepääs üksnes eakohastele ja turvalistele sotsiaalmeedia+ keskkondadele ning sedagi vanema või eestkostja loal ja järelevalve all või hariduslikus kontekstis. ELi-ülese miinimumraamistiku kõrval võiks samas liikmesriikidele jääda võimalus kehtestada üle 13-aastastele noortele täiendavaid piiranguid, kui nad peavad seda vajalikuks.

Vanusepiirangute ja alaealiste kaitse küsimused ei ole aktuaalsed üksnes ELis, vaid pälvivad üha suuremat tähelepanu ka mujal maailmas. OECD andmetel on huvi vanusepiirangute vastu kiiresti kasvanud: kui 2023. aasta lõpus kaalus neid vaid üks riik, siis 2026. aasta aprilliks oli vastavaid algatusi arutamas juba 25 riiki.¹³ Rahvusvahelisel tasandil on kõige tuntum näide Austraalia, kus 2025. aasta lõpus jõustus alla 16-aastaste sotsiaalmeediakeeld, mida peetakse esimeseks sedalaadi riiklikuks meetmeks maailmas. Keelu skoobis on sotsiaalmeediaplattformid nagu Facebook, Instagram, Reddit, Snapchat, X, Youtube, kuid välja jäävad mitmed populaarsed plattformid nagu Discord, Roblox, Whatsapp. K.a aprillis Austraalia e-ohutuse voliniku (*eSafety Commissioner*) avaldatud raportis¹⁴ tõdetakse, et regulatsiooni rakendamine on keeruline ning nenditi, et paljud lapsed suudavad piirangutest endiselt mööda minna ning plattformide rakendatud vanusekontrollimeetmed ei ole olnud piisavalt tõhusad. Sarnaste piirangute kehtestamist kaaluvad ka mitmed teised riigid, sealhulgas Ühendkuningriik.¹⁵

2.4. ELi laste määrus (EU KIDS ACT)

Komisjoni poolt 17.09.2026 avaldatud määruse eelnõu eesmärk on kehtestada kogu ELis ühtsed reeglid alaealiste kaitseks, et vältida liikmesriikide erinevatest lähenemistest tulenevat siseturu killustumist ning tagada lastele võrdselt kõrge kaitsetase kõigis liikmesriikides. Õiguslikuks aluseks on TFEU artikkel 14 ehk siseturu toimimine. Ettepanek tugineb alaealiste veebiohutuse eripaneeli kaasjuhtide raportile, milles kirjeldatakse peamisi riske, millega lapsed veebikeskkonnas kokku puutuvad. Eelnõu skoobis on sotsiaalmeedia+ ehk teenused, mis kujutavad alaealistele suurimat riski, sh sotsiaalmeedia- ja videojagamisplattformid, veebimängud ning tehisaru vestlusrobotid ja AI-kaaslased. Hariduslikel eesmärkidel loodud teenused ning avaliku sektori teenused jäävad ettepaneku kohaldamisalast välja.

Eelnõu keskmes on plattformidele kehtestatavad nõuded.

- **Eelnõuga soovitakse kehtestada keeld sõltuvust tekitavale disainile:** plattformidel on keelatud disainida teenuseid viisil, mis soodustab kompulsiiivset või liigset kasutamist alaealiste poolt (hõlmab mh automaatset videode või muu sisu järjestikust esitust ilma loomulike pausideta; teavitusi ja muid võtteid, mis meelitavad kasutajat

¹³ [Social media age restrictions for children: Why they are rising and what comes next](#)

¹⁴ [Social Media Minimum Age: Compliance Update \(eSafety Report March 2026\)](#)

¹⁵ [Fact sheet: New rules to protect children online - GOV.UK](#)

tagasi ka siis, kui ta ise teenusega parasjagu ei suhtle; lahendusi, mis premeerivad või innustavad alaealisi rohkem sisu postitama või otseülekandeid tegema).

- **Ajajuhtimisvahendid:** platvormid peavad kasutusele võtma tõhusad ajajuhtimisvahendid, mis aitavad kaitsta laste uneaega ning koolipäeva jooksul õppimiseks vajalikku aega.
- **Kontode vaikesätted:** alaealiste kontodel peaksid olema vaikimisi aktiveeritud kõrge privaatsuse ja turvalisuse tasemega seadistused, et lapsed ei peaks neid ise eraldi sisse lülitama.
- **Kahjulike funktsioonide piiramine:** platvormid peavad tagama, et alaealistele ei ole kättesaadavad funktsioonid, millel on negatiivne mõju nende privaatsusele või turvalisusele.
- **Vanemluse tõendamine:** liikmesriigid peavad looma privaatsust kaitsva lahenduse, mille abil saavad vanemad või eestkostjad tõendada, et neil on lapse suhtes vanemlik vastutus. See peab põhinema ametlikel andmetel, olema vanematele tasuta ning jagama platvormiga ainult kinnitust, et isikul on vanemlik vastutus.
- **Vanusetuvastus:** platvormid peavad konto loomisel kontrollima kasutaja vanust. Lisaks peavad platvormid mõistliku aja jooksul kontrollima, kas olemasolevate kontode omanikud vastavad vanusenõuetele. Uuesti vanust tõendama ei pea kasutajad, kelle vanust on juba võimalik usaldusväärselt tuvastada, nt olemasoleva kontoandmete põhjal (nt kui kontoga on seotud krediitkaart). Videomängude puhul tuleb kehtestada kõikidele mängudele vanusesoovitus ning enne mängu allalaadimist peavad rakenduste poed kontrollima, kas kasutaja vastab nõutud vanusele. Liikmesriigid peavad tegema kättesaadavaks vähemalt ühe vanusetuvastusvahendi.
- Väga suured sotsiaalmeedia- ja videojagamisplatvormid peavad **komisjonile esitama üksikasjaliku tegevuskava**, mis selgitab, kuidas nad kavatsevad täita uue määruse alaealiste kaitset käsitlevaid nõudeid.
- **Järelevalvemenetluste kiirendamine:** EL tasandi menetluste puhul üritatakse jõuda otsuseni 90 päeva jooksul ning esialgseid tulemusi jagatakse teenusepakkujaga 30 päeva jooksul alates uurimise algusest.

Eelnõuga soovitakse kehtestada sotsiaalmeedia ja videojagamisplatvormide kasutamise keeld alla 15-aastastele. Platvormid ei tohi lubada alla 15-aastastel luua ega kasutada kontosid teenustes, mis võivad kujutada ohtu nende privaatsusele, turvalisusele või healole. Erandkorras võivad lapsevanemad või eestkostjad luua konto 13–14-aastasele lapsele, kuid selliste kontode funktsionaalsus on piiratud. Tingimuseks on, et platvorm pakub tõhusaid vanemliku kontrolli võimalusi. Mh peab vanematel olema võimalik seada teenusele päevane kasutuslimiit (maksimaalselt 1 tund päevas), heaks kiita uute kontaktide lisamine, piirata kontaktide arvu. Lisaks peavad platvormid rakendama meetmeid, et veenduda, et kontot loov isik on tõepoolest lapse vanem ning kasutama vanusetuvastust veendumaks, et laps on vähemalt 13-aastane. 6 kuu jooksul pärast määruse jõustumist peavad platvormid kontrollima olemasolevate kasutajate vanust ning sulgema nende kasutajate kontod, kes on alla 15-aastased või kelle vanust ei ole võimalik usaldusväärselt tuvastada.

Eelnõu kohaselt võivad alla 13-aastastele mõeldud videojagamisplatvormid lubada lapsel teenust kasutada vanema või eestkostja konto kaudu enne 13-aastaseks saamist. Ligipääs on piiratud ja vanema järelevalve all, lapsele ei tohi luua eraldi kasutajakontot. Platvorm peab kontrollima, et lapsele ligipääsu võimaldav isik on tõepoolest tema vanem või eestkostja. Vanem peab lapsele kontot luues deklareerima lapse vanuse ning konto funktsionaalsusi kohandatakse vastavalt lapse vanusele. Alla 3-aastastele lastele ei tohi sellist ligipääsu

võimaldada. Personaliseerimisfunktsioonid ja soovitusüsteemid peavad olema välja lülitatud. Sellised kontod deaktiveeritakse automaatselt, kui laps saab 13-aastaseks.

Vanusepõhised juurdepääsupiirangud:

0 – alla 3	3 – alla 13	13 – alla 15	15 – alla 18
Ekraane ei kasutata	Sotsiaalmeediat ei kasutata Isiklikke seadmeid ei kasutata Võib kasutada lastele sobivaid videojagamisteenuseid eestkostja konto kaudu Maksimaalselt 1 tund päevas	Väiksemad sotsiaalmeediakontod, mille loovad eestkostjad oma kontode kaudu Piiratud sotsiaalne suhtlus Maksimaalselt 1 tund päevas	Võivad luua oma sotsiaalmeediakontod

Eelnõu täpsemaid mõjusid tuleb veel täiendavalt analüüsida, kuid üldiselt võib öelda, et platvormide vastutust käsitlev osa on üldjoontes kooskõlas Eesti seisukohtadega, mis puudutavad platvormi vastutuse suurenemist. Eelnõus toodud vanusepiiranguid Eesti seni toetanud pole.

Kuigi sotsiaalmeedia ja tehisaru kaaslaste kasutamisega võivad kaasneda ka mitmed riskid ja kahjulikud mõjud, pakub see noortele ka palju positiivset, nt olulisi võimalusi eneseväljenduseks, suhtlemiseks, õppimiseks ja ühiskonnaelus osalemiseks. Seetõttu tuleks keskenduda sellele, kuidas vähendada riske ja tugevdada sotsiaalmeedia positiivseid kasutegureid. Ranged ja ühetaolised sotsiaalmeedia piirangud sunnivad lapsi ja noori digiühiskonnast eemale jätma, ning ei võimaldaks anda neile võimalusi ja vajalikke oskuseid, et neist kujuneksid teadlikud ja vastutustundlikud (digi)ühiskonna liikmed. Ka mitmed laste õiguste ja privaatsusorganisatsioonid ei pea üldisi sotsiaalmeediakeelde parimaks lahenduseks, eelistades lähenemist, mis paneb suurema vastutuse veebikeskkonna turvalisuse eest platvormidele endile.^{16,17,18} Tehisaru vaatest on hiljuti avaldatud¹⁹ PISA testide tulemustes välja toodud, et tehisaru sage ja eesmärgipärane kasutamine²⁰ õppimiseks on seotud paremate tulemustega loodusteadustes, eelkõige juhul, kui õpilastele õpetatakse ka tehisaru loodud info kriitilist hindamist. Näiteks toodi PISA 2025. aasta raportis välja, et õpilased, kes kasutavad tehisaru iganädalaselt või sagedamini õppimise toetamiseks ning kellele antakse koolis võimalusi hinnata tehisaru loodud info kvaliteeti, saavutavad keskmiselt mõnevõrra paremaid tulemusi loodusteadustes kui nende eakaaslased, kes kasutavad tehisaru vähem või kellel on vähem võimalusi selliseid oskusi arendada. Põhjuslikku seost tuleb veel täiendavalt hinnata, kuid need tulemused viitavad potentsiaalsetele positiivsetele mõjudele, kui kasutamisega kaasneb pädevuste arendamine.

Kuigi komisjoni ekspertpaneeli raportis tehti ettepanek sotsiaalmeediale ligipääsu piirata, rõhutatakse seal ka vajadust leida tasakaal noorte turvalisuse, heaolu ja digikeskkonnas osalemise võimaluste vahel. Keskset rolli mängivad avatud suhtlus laste ja noorte,

¹⁶ [Age restrictions alone won't keep children safe online](#)

¹⁷ [Access limitations must be part of age-appropriate design and effectively restrict companies from exploiting children](#)

¹⁸ [Joint-Statement-to-the-President-of-the-EC-on-Child-Online-Safety_12June2026_FIN.pdf](#)

¹⁹ [PISA 2025 Results \(Volume I\) | OECD](#)

²⁰ Mõiste „õppimise toetamiseks“ („to help me learn“) ** tähistab PISA uuringus tehisintellekti vestlusrobotite, näiteks ChatGPT, kasutamist üldisemalt õppimise eesmärgil, mitte ühe konkreetse ülesande täitmiseks.

lapsevanemate ning õpetajate vahel ning piisavad digioskused, mis aitavad veebiriske märgata, neist teada anda ja vajaduse korral abi otsida.

Sarnaselt paljudele teistele riikidele lähtub Eesti sotsiaalmeedia kasutuse miinimumvanuse puhul hetkel isikuandmete kaitse üldmäärusest, mis võimaldab lastel anda ise nõusolek infoühiskonna teenustes isikuandmete töötlemisele alates 13. eluaastast (madalaim võimalik) selleks, et mitte ebaproportsionaalselt piirata laste juurdepääsu infoühiskonnale. Eesti senine lähenemine laste kaitsele veebis ühendab regulatsiooni ning digihariduse ja teadlikkuse tõstmise. Viimane on eriti oluline selleks, et lastel, lapsevanematel ja õpetajatel oleksid vajalikud digioskused riskidega toimetulekuks. Sellest lähtuvalt õpetatakse Eestis digipädevusi alates esimesest klassist ning koolides rakendatakse tehisarul põhinevaid lahendusi (sealhulgas TI-hüppe raames), mis aitavad lastel kujuneda teadlikeks ja vastutustundlikeks (digi)ühiskonna liikmeteks ning arendada nende kriitilist mõtlemist.

3. Esialgse mõjude analüüsi kokkuvõte

Mõju majandusele

DSA artikkel 28 („Alaealiste kaitse veebis“) kohaldub kõikidele veebiplatvormidele, mis on alaealistele ligipääsetavad või mida alaealised tõenäoliselt kasutavad, sõltumata sellest, kas teenus on spetsiaalselt lastele suunatud või mitte. Sellised platvormid peavad võtma asjakohaseid ja proportsionaalseid meetmeid, et tagada alaealistele eraelu puutumatuse, turvalisuse ja ohutuse kõrge tase. Digiplatvormidele kohalduvate nõuete karmistamine, sh kohustusliku vanusekontrolli ja vanemlusekontrolli kehtestamine, tooks ettevõtetele kaasa suuremad vastavuskulud.

Mitmed liikmesriigid ja Euroopa Parlament on kutsunud üles kaaluma ELi-ülese sotsiaalmeedia miinimumvanuse kehtestamist, et tagada alaealistele ühtlasem kaitsetase ning vältida liikmesriikide erinevatest lähenemistest tulenevat siseturu killustatust. Samas tuleb arvestada, et liikmesriikide olukord võib erineda ning ühetaoline vanusepiir ei pruugi sobida kõikidele.

Mõju infotehnoloogiale ja infoühiskonnale

Digiühiskond ja digitehnoloogiad pakuvad noortele uusi võimalusi õppimiseks, eneseväljenduseks, loovuseks, meelelahutuseks ja suhtlemiseks. Sotsiaalmeedial on seejuures paljude alaealiste igapäevaelus ja suhtluses keskne roll, millega kaasnevad omakorda ka erinevad riskid. Samas on oluline silmas pidada, et sotsiaalmeedia mõju ei ole üheselt negatiivne ega positiivne, vaid võib eri sihtrühmade ja kasutusviiside lõikes oluliselt erineda, sõltuvalt nii kasutamise viisist, intensiivsusest kui ka individuaalsetest ja sotsiaalsetest teguritest. OECD toob välja, et noorte vaba aja veetmise harjumused digimaailmas erinevad nii soo kui ka sotsiaal-majandusliku tausta lõikes. Nt kui tüdrukud kasutavad vabal ajal sagedamini sotsiaalmeediat, siis poisid mängivad rohkem videomänge. Madalama sotsiaal-majandusliku taustaga lapsed veedavad sotsiaalmeedias märkimisväärselt rohkem aega kui nende jõukamatest peredest eakaaslased. Ühtlasi on tüdrukud sotsiaalmeedia negatiivsete mõjude suhtes haavatavamad (sh kehakuvandi surve ja sotsiaalse võrdluse tõttu). OECD toob ühtlasi välja, et mõõdukas sotsiaalmeedia kasutamine on seotud paremate õpitulemustega, samas kui liigne kasutamine on seotud õppeedukuse langusega.²¹

Eesti on seni tugevalt rõhutanud sotsiaalmeediaplatvormide enda vastutust ja kohustust riske maandada. DSA eesmärk on muuta internetikeskkond turvalisemaks kõigile kasutajatele ning erilist tähelepanu pööratakse seejuures just alaealiste kaitsele, mille puhul on platvormidele

²¹ [Growing up in the social media age \(EN\)](#)

seatud täiendavad kohustused. Sotsiaalmeediaplatvormidele vanusepõhiste juurdepääsupiirangute kehtestamine ei lahenda tõenäoliselt tänaste probleemide algpõhjuseid ning võib juhtida tähelepanu kõrvale platvormide süsteemsetelt disainivalikutelt, mis on paljude riskide ja probleemide peamiseks allikaks ning mõjutavad kõiki kasutajaid, mitte ainult lapsi. Alaealiste ligipääsu piiramine võib vähendada platvormide motivatsiooni probleemidega tegeleda, mislõpuks võib omakorda väheneda teenuste turvalisus kõigi kasutajate jaoks. Vanusepiiri ületamisel jõuavad noored samadesse kahjulikke mõjusid ja liigkasutust soodustavatesse veebikeskkondadesse, st kokkupuude lükkub lihtsalt hilisemasse vanusesse²². Samale riskile on tähelepanu juhtinud ka Euroopa Nõukogu inimõiguste volinik, rõhutades, et sotsiaalmeedia keeld nihutab vastutuse laste kaitse eest platvormidelt kasutajatele ning selle asemel peaksid riigid tagama, et platvormid ennetaksid ja maandaksid lapsi ohustavaid riske juba teenusdisaini faasis ning vastutaksid ka nende kohustuste täitmata jätmise eest.²³

Täna on keeruline hinnata, kas ranged sotsiaalmeedia juurdepääsupiirangud aitaksid suurendada laste turvalisust veebikeskkonnas, sest mõjud avalduvad pikema aja jooksul ning täna on veel vähe pikaajalisi empiirilisi tõendusmaterjale. Esialgsed tulemused riikidest, kus on taolised vanusepiirangud kehtestatud, näitavad, et kuigi osa alaealisi on sotsiaalmeedia kasutamisest loobunud, leiab suur osa neist siiski võimalusi kehtestatud piirangutest mööda minna. Austraalias jõustub 2025. a detsembris sotsiaalmeedia vanusepiirang, mille kohaselt peavad keelu alla langevad platvormid takistama alla 16-aastastel kasutajatel konto loomist ja säilitamist. Austraalia e-ohutuse voliniku poolt läbiviidud uuringu²⁴ esialgsed tulemused näitavad, et kolme kuu jooksul pärast keelu jõustumist vähenes 10–15-aastaste seas konto omamine 52,4%-lt 42,1%-le. Alla 16-aastaste osakaal, kes teatasid enne seaduse jõustumist sotsiaalmeediaplatvormi kasutamisest (olenemata sellest, kas neil oli konto või mitte), oli 85,9%. Kolm kuud pärast seaduse jõustumist langes see näitaja 81,5%-ni. Samast aruandest selgub, et vaatamata piirangutele säilitas enamik alla 16-aastaseid oma sotsiaalmeediakonto või lõi uue, mille peamiseks põhjuseks peetakse platvormide ebapiisavaid vanusekontrolli meetmeid. Esialgsed tulemused näitavad ka seda, et lapsed liikusid piirangutest välja jäänud suhtlusrakendustesse ja mänguplatvormidele. Kolm kuud pärast keelu jõustumist suurenes igapäevaselt või sagedamini sõnumivahetusrakendusi kasutavate laste osakaal 40,5%-lt 52,3%-le. Samuti kasvas iga päev veebimänge mängivate laste osakaal 26,4%-lt 29,0%-le. Samal ajal vähenes lapsevanemate teadlikkus laste sotsiaalmeedia kasutamisest 23,3%-lt 33,3%-le, mis on murettekitav, kuna väiksem teadlikkus laste veebikäitumisest võib vähendada võimalusi neid toetada ning probleemide korral õigeaegselt sekkuda.

Austraalia näitel mängib meetmete edukuses olulist rolli ka eakaaslaste efekt. Piirangute laialdane järgimine eeldab, et neist peab kinni piisavalt suur osa noortest ning nende jaoks peab olema atraktiivne seda ka edaspidi teha. K.a aprillis avaldatud uuringu²⁵ kohaselt ei ole praegune keeld saavutanud kumbagi eesmärki. Noorte hinnangul peaks sotsiaalmeedia kasutamisest loobuma ligikaudu kaks kolmandikku nende eakaaslastest, et nad oleksid valmis sama tegema, kuid tegelik keelu järgijate osakaal jääb sellest märksa madalamaks. Uuringu kohaselt usub enamik piiranguga hõlmatud noori, et nende eakaaslased kasutavad keelatud sotsiaalmeediaplatvorme edasi, ning peab piirangutest kõrvalehoidmist lihtsaks. Piirangut mittejärgivad noored toovad peamiste põhjustena välja sõprade jätkuva kohaloleku platvormidel ja ilmajäämishirmu (FOMO). Piirangut järgivad noored omakorda leiavad sagedamini, et neil on raskem sõpradega sammu pidada ning nad tunnevad rohkem igavust.

²² [Age verification gains traction: the EU risks failing to address the root causes of online harm - European Digital Rights \(EDRi\)](#)

²³ [Regulate online platforms, not children - Portal](#)

²⁴ [Early days early insights - Social Media Minimum Age restrictions Report \(eSafety Report\) \(August 2026\)](#)

²⁵ [BFI WP 2026-57.pdf](#)

Samuti nähakse piirangut järgivaid eakaaslasti vähem populaarsetena, mistõttu jäävad mõjukamad noored sagedamini platvormidele. Uuringu esmased tulemused viitavad sellele, et piirangu järgimine võib aja jooksul pigem väheneda kui suureneda.

Mõju põhiõigustele

DSA nõuete tõhusam jõustamine ja järelvalve, sh alaealiste kaitset puhul, aitaks paremini tagada laste õigust kaitsele, eraelu puutumatusele ja turvalisusele veebikeskkonnas. Seejuures on oluline, et võimalike uute meetmete kujundamisel järgitaks proportsionaalsuse põhimõtet ning välditaks põhjendamatuid piiranguid ja põhiõiguste riivet. Sama on rõhutanud ka Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (FRA)²⁶, märkides, et lisaks laste kaitsmisele veebikeskkonnas varitsevate ohtude eest tuleb arvestada ka laste teiste õigustega, sh õigusega osaleda ja olla ära kuulatud, sõna- ja teabevabadusega, diskrimineerimise keeluga ning õigusega eraelu puutumatusele ja isikuandmete kaitsele. Need õigused on sätestatud nii ELi põhiõiguste hartas kui ka ÜRO lapse õiguste konventsioonis ja neid õigusi kaitseb ka Eesti Vabariigi Põhiseadus.

Samuti tuleb arvestada, et vanemluskontroll 13-15-aastastele noortele võib ebaproportsionaalselt riivata perekonna- ja eraelu puutumatust laiemalt kui vaid laste suhtes. Seetõttu vajavad vanemluskontrolli lahendused põhjalikku analüüsi mh küsimuses, kui palju andmeid on vanemluse sideme tõendamise eesmärgil vajalik koguda ja platvormidele avaldada. Lisaks on oluline täiendavalt analüüsida, mida teha olukordades, kus vanem ei ole lapse jaoks turvaline isik või on tegemist keeruliste peresuhetega.

Komisjoni avaldatud kokkuvõte 2025. a läbiviidud DSA artikkel 28 suuniste avaliku konsultatsiooni tagasisidest toob välja, et vastanud suhtusid vanusetuvastuse meetmetesse pigem kriitiliselt. Mh leiti, et kohustuslik vanusetuvastus võib piirata nii laste kui ka täiskasvanute õigusi, sealhulgas õigust eraelu puutumatusele ja sõnavabadusele. Samuti hoiatati, et vanusetuvastuse käsitlemine peamise meetmena alaealiste kaitseks võib jätta osa kasutajaid teenustest kõrvale ning tuua kaasa ebaproportsionaalseid privaatsusriske.²⁷ Näiteks võib kohustuslik vanusekontroll süvendada ebavõrdsust, asetades ebasoodsamasse olukorda inimesed, kellel puuduvad vajalikud dokumendid, ligipääs tehnoloogiale või piisaval tasemel digioskused vanusekontrolli läbimiseks. UNICEF toob omakorda välja, et eraldatud või haavatavas olukorras lastele pakub sotsiaalmeedia võimalusi õppimiseks, suhtlemiseks, eneseväljenduseks ja kogukonda kuulumiseks.²⁸ Mõnel juhul võib see olla üks väheseid viise eakaaslastega ühenduses püsimiseks, toe leidmiseks või oma identiteedi turvaliseks avastamiseks. Seetõttu tuleb võimalike piirangute kujundamisel hinnata hoolikalt, et need ei vähendaks ebaproportsionaalselt laste võimalusi osaleda ühiskonnaelus ja kasutada digikeskkonna pakutavaid hüvesid.

2026. aasta märtsis avaldatud teadlaste ühispöördumises²⁹ juhitakse tähelepanu sellele, et miljonite kasutajate vanuse kontrollimine iga kord, kui rakendust kasutatakse, loob täiendavaid turva- ja privaatsusriske ning võib vähendada anonüümse internetikasutuse võimalusi (st tekib riive igaühe õigusele saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni). Kuigi demokraatlikes riikides võib selline lähenemine näida põhjendatud, kaasneb risk, et laste kaitseks loodud infrastruktuuri hakatakse tulevikus kasutama ka laiemalt internetikasutuse jälgimiseks või kontrollimiseks, eriti autokraatlikes süsteemides.

²⁶ [Protecting children on social media – Views on age limits | European Union Agency for Fundamental Rights](#)

²⁷ [Digital Services Act: Summary report of the targeted public consultation on protection of minors guidelines | Shaping Europe's digital future](#)

²⁸ [Age restrictions alone won't keep children safe online](#)

²⁹ [Joint statement of scientists and researchers on Age Assurance](#)

Olulise arenguna tunnistas Prantsusmaa põhiseadusnõukogu k.a augustis alla 15-aastaste sotsiaalmeedia kasutamist piirava seaduse põhiseadusvastaseks, leides, et see kujutab endast ebaproportsionaalset sõnavabaduse riivet. Kohus leidis, et kuigi laste kaitse võib õigustada sotsiaalmeediale juurdepääsu piiramist, ei sisaldanud seadus nõukogu hinnangul vanusetuvastuse kontekstis piisavaid tagatise eraelu puutumatuse kaitseks.³⁰ Hiljuti välja pakutud eelnõu uus versioon³¹ sarnaneb EL laste määruse ettepanekule, nähes ette sotsiaalmeedia keelu alla 13-aastastele ning selle lubamise 13–15-aastastele üksnes vanemate nõusolekul, kohustades samal ajal platvorme tõhusamalt vanust kontrollima ja lapsi kaitsma.

Lisaks kasutajate põhiõigustele mõjutavad potentsiaalsed piirangud ning platvormide vastutuse suurendamine täiendavate nõuete näol ka ettevõtjate põhiõigusi, eelkõige ettevõtlusvabadust. Seetõttu on oluline tagada meetmete proportsionaalsus ja õiglane tasakaal erinevate kasutajate ning ettevõtjate õiguste ja huvide vahel.

Mõju küberturvalisusele ja julgeolekule

Kohustuslik vanusekontroll sotsiaalmeedia platvormidel võib teatud määral aidata vähendada alaealiste kokkupuudet küberohtudega, kahjuliku sisu, veebipettuste ja muude veebikeskkonnas esinevate riskidega. Samal ajal eeldab vanusetuvastus tavaliselt täiendavate isikuandmete kogumist ja töötlemist (valitud lahendusest sõltuvalt nt isikut tõendavad dokumendid või biomeetrilised andmed), mis olenevalt võib suurendada andmeleketest, identiteedivargustest ja andmete väärkasutusest tulenevaid riske. Nt lekkis 2025. a sügisel populaarse suhtlusplatvormi Discord ligi 70 000 kasutaja isikut tõendava dokumendi andmed, mida kasutajad olid esitanud oma vanuse tuvastamiseks.³²

Levinumatele sotsiaalmeediaplattformidele täiendavate vanusepiirangute kehtestamisega kaasneb risk, et kasutajad liiguvad vähem tuntud ja vähem reguleeritud alternatiivsetele platvormidele, kus kaitsemeetmed on nõrgemad ning kus on suurem oht puutuda kokku ebasobiva või kahjuliku sisuga. See puudutab ka täisealisi kasutajaid, kes ei pruugi eri põhjustel soovida vanusetuvastust läbida (nt ei soovita privaatsuskaalutlustel sotsiaalmeediaplattformidega jagada täiendavaid isikuandmeid või ei usalda vanusekontrolli lahendust). Samuti on võimalik kasutada rakendusi, kus konto omamine/sisselogimine ei ole vajalikud, mille puhul on suurem risk, et seal pakutav sisu ei ole eakohane (nt keelustati Austraalias alla 16-aastastele YouTube, kus ei ole võimalik uusi kontosid luua ning olemasolevad deaktiveeriti, kuid sama platvormi on võimalik kasutada ka ilma kontot omamata).

Oluline on ka see, kui turvalised ja privaatsust säilitavad on kasutatavad vanusetuvastamise lahendused. Nt juhtisid 2026. aasta aprillis küberturbeekspertid tähelepanu komisjoni vanusetuvastuse rakenduse prototüübis tuvastatud turva- ja privaatsusnõrkustele, seades küsimärgi alla vanusekontrolli lahenduste tehnilise küpsuse ja turvalisuse.³³

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Digiplatvormidele kehtestatavate täiendavate kohustustega võivad kaasneda avaliku sektori jaoks suuremad järelevalvekulud. Nende ulatus sõltub meetmete iseloomust, kohaldamisalast ning sellest, kas järelevalve toimub liikmesriigi või EL tasandil.

Kui ELi tasandil kehtestatakse teatud sotsiaalmeedia platvormidele või muudele digiteenustele kohustuslik vanusekontroll ning liikmesriikidelt oodatakse ELi vanusekontrolli lahenduse

³⁰ [France's top court blocks social media ban for under-15s](#)

³¹ [France pivots to lighter social media bans for teens | Euractiv](#)

³² [Update on a Security Incident Involving Third-Party Customer Service](#)

³³ [The EU's Age Verification Fix May Create More Problems Than it Solves | TechPolicy.Press](#)

kasutuselevõttu, kaasneksid sellega Eesti riigile täiendavad rahalised kulud. Vanusekontrolli rakendamiseks on Eestis erinevaid võimalusi. Hetkel on väljatöötamisel digikukkur ehk ELi digiidentiteedirakendus (EUDI Wallet), mille liikmesriigid peavad ELi eIDAS määruse alusel 2026. a lõpuks kättesaadavaks tegema. Digikukku näol on tegemist eID vahendiga, mis mh võimaldab inimestel end digitaalselt tuvastada ja autentida. Digikukkruga saab vajadusel tõendada oma vanust viisil, mis jagab teenuseosutajaga ainult selleks vajalikku teavet ega avalda rohkem isikuandmeid kui vaja (st platvorm saab üksnes kinnituse, et kasutaja vastab vanusenõudele). Digikukkrul vanusepiirangut ei ole, seega saaksid seda vajadusel kasutada ka alaealised vanusetõendi näitamiseks, kuid selleks on vaja luua eraldi alaealiste *onboarding* protsess ning kaasnevad kulud sõltuvad sellest, mis vanusest alates peaks olema digikukkur kättesaadav, isikustatav, kasutatav. Alternatiivina oleks võimalik on kasutada vanusetuvastuseks komisjoni loodud lahendust.

Ka vanemliku vastutuse tõendamise vahendite kättesaadavaks tegemisega kaasnevad kulud vajavad täiendavat hindamist nii rakendamise kui ka järelevalvega seotud rahaliste kulude ulatuse vaates.

4. Eesti seisukohad

Võimalikud sotsiaalmeedia piirangud

4.1. Eesti leiab, et laste ja noorte kaitsmisel veebikeskkonnas, sealhulgas sotsiaalmeedias, peab suurenema platvormide ja digiteenuste pakkujate vastutus oma teenustest tulenevate riskide maandamisel. Toetame üldist eesmärki tugevdada Euroopa Komisjoni poolt väga suurte veebiplatvormide ja otsingumootorite üle tehtavat järelevalvet, et tagada ELi digiteenuste määruse tõhus rakendamine ja nõuete täitmine. Euroopa Komisjon peab hindama, kas kehtiv õigusraamistik ja olemasolevad järelevalvevahendid on piisavad rikkumiste tõhusaks ja tempokaks menetlemiseks kiiresti muutuvast digimaailmas, ning leidma viise menetluste kiirendamiseks.

Selgitus: Eesti hinnangul peab fookus jätkuvalt jääma platvormide enda vastutusele ja kohustusele riske maandada. ELis kehtib alates 2024. aastast digiteenuste määrus (DSA), mille üks keskseid eesmärke on suurendada kasutajate, sh alaealiste, turvalisust veebikeskkonnas. DSA artikkel 28 kohustab kõiki alaealistele ligipääsetavaid veebiplatvorme võtma proportsionaalseid meetmeid laste eraelu puutumatuse, ohutuse ja turvalisuse tagamiseks. DSA artikkel 28 alaealiste kaitse nõuet on sisustatud komisjoni poolt 2025. aastal sama artikli lõike 4 alusel vastuvõetud suunistega, mis täidavad olulist võrdlusstandardi rolli nõude täitmise järgimisel. Nende nõuete täitmise üle teostab järelevalvet komisjon, kes on nõuete rikkumise kahtluse tõttu algatanud suurimate sotsiaalmeediaplatvormide suhtes ka mitmeid menetlusi (sh TikTok, Facebook, Instagram).

Eesti leiab, et enne uue ja potentsiaalselt ebaefektiivsete piirangute kehtestamist tuleks keskenduda olemasolevate õigusaktide (eeskätt DSA) tõhusale rakendamisele. Näiteks on sõltuvust tekitav disain ning kahjulikud äripraktikad tänase õigusraamistiku alusel juba keelustatud ning seda kõigile kasutajatele olenemata nende vanusest. DSA ja artikkel 28 alaealiste kaitse suunised jõustusid üsna hiljuti, mistõttu pole meetmed veel saavutanud oma täit mõju. Senine praktika aga näitab, et alaealiste kaitset puudutavate juhtumite menetlemine ELi tasandil võib olla ajamahukas. Eesti leiab, et DSA rakendamine saaks olla efektiivsem ning oleme ka kutsunud komisjoni üles oma rolli põhjalikult täitma ning tõhustama DSA jõustamist ja järelevalvet. Seejuures peaks komisjon hindama, kas olemasolevad järelevalve- ja

menetluse mehhanismid võimaldavad tagada õigusraamistiku piisavalt tõhusa ja õigeaegse jõustamise.

4.2. Eesti ei toeta alaealistele ligipääsetavate sotsiaalmeedia platvormide ja teiste digiteenuste, sh tehisaru kaaslaste suhtes üldise katuskeelu kehtestamist. Eesmärk peab olema kõigile kasutajatele turvaliste digiteenuste kujundamine.

Selgitus: sotsiaalmeedia platvormidele ja teistele digiteenustele vanusepõhiste juurdepääsupiirangute kehtestamine ei lahenda Eesti hinnangul tänaste probleemide algpõhjuseid ning võib juhtida tähelepanu kõrvale platvormide süsteemsetelt disainivalikutelt, mis on paljude riskide ja probleemide peamiseks allikaks ning mõjutavad kõiki kasutajaid, mitte ainult lapsi. Enne uute ja ebaefektiivsete piirangute kehtestamist tuleks keskenduda olemasolevate õigusaktide (eeskätt DSA) tulemuslikule rakendamisele, et tagada platvormide suurem vastutus ning turvalisem veebikeskkond kõigile kasutajatele. Kuigi mitmed riigid otsivad vanusepiirangute kaudu lahendusi laste veebiohutuse parandamiseks, ei ole praegu veel piisavalt tõendusmaterjali, mis kinnitaks selliste meetmete pikaajalist tõhusust. Samuti näitavad senised kogemused (nt Austraalias), et vanusepõhistest piirangutest on lihtne mööda hiilida ning nende mõju on olnud tagasihoidlikum ja rakendamisega kaasnenud väljakutsed suuremad, kui algselt eeldati. Eesti lähtub sotsiaalmeedia kasutuse miinimumvanuse osas hetkel isikuandmete kaitse üldmäärusest, mis võimaldab kuni lapse 13. aastaseks (madalaim võimalik) saamiseni anda nõusoleku lapsele infoühiskonna teenuse pakkumiseks tema suhtes vanemlikku vastutust omaval isikul ja peale 13. eluaastat lapsel endal selleks, et mitte ebaproportsionaalselt piirata laste juurdepääsu infoühiskonnale. Peame oluliseks, et ELis laste sotsiaalmeedia kasutuse murede lahendamise meetod oleks praktiliselt rakendatav, perekonna- ja eraelu puutumatust ning teisi põhiõigusi, laste heaolu ja õigusi kaitsev ning lähtuks meetmete tegelikust mõjust laste kaitsele ega looks vaid näilist turvatunnet. Fookus peab jätkuvalt jääma platvormide enda vastutusele ja kohustusele riske maandada.

Tehisaru kaaslaste puhul on oluline, et piirangute tulemusena ei jääks realiseerimata potentsiaalsed positiivsed mõjud, nt kui tehisaru kasutatakse regulaarselt õppimise toetamiseks ning sellega kaasnevad oskused tehisaru loodud info kriitiliseks hindamiseks ja sobiv juhendamine, on sellel positiivsed mõjud ka õpitulemustele. Samas võib olla põhjendatud kehtestada kõrgemad vanusepiirangud teatud tehisaru seltsi- või kaaslasrakendustele (nn companionship apps nagu nt Character AI või Replica), mille funktsionaalsus ja kasutusviis võivad kujutada alaealistele suuremaid riske. Arvestama peab, et meediamaaailma mõjudele on haavatavateks sihtrühmadeks teiste seas ka täisealiseks saanud noored, kelle ümber olevate toetavate ja professionaalsete täiskasvanute võrgustik väheneb oluliselt pärast üldhariduskoolist lahkumist.

4.3. Eesti leiab, et digiteenustele ligipääsu ei tohi piirata ebaproportsionaalsete meetmetega. Alaealiste kaitseks kavandatavate meetmete väljatöötamisel tuleb lähtuda lapse õigustest tervikuna. Meetmed peavad olema riskipõhised, eesmärgipärased, proportsionaalsed, eri kasutajarühmade võimeid ja vajadusi arvestavad ning toetama digiühiskonnas osalemist, vältides põhjendamatu halduskoormuse tekitamist. Seejuures tuleb tagada isikuandmete ja eraelu puutumatuse kõrgetasemeline kaitse ning vältida lahendusi, mis nõuavad ebavajalikku või ülemäära isikuandmete kogumist, töötlemist või avaldamist. Ühiskonna usaldus digiteenuste toimivuse ja usaldusväärsuse vastu peab säilima.

Selgitus: digiühiskond peab olema ligipääsetav kõigile ühiskonna liikmetele, mistõttu on oluline vältida lahendusi, mis piiravad põhjendamatult juurdepääsu üldiseks kasutamiseks

mõeldud teabele ja digiteenustele või digitaalset osalust. Eesti peab oluliseks, et laste kaitseks kavandatavate meetmete väljatöötamisel lähtutaks terviklikult lapse õigustest ning tagataks tasakaal erinevate õiguste vahel. Laste kaitse eesmärgil kehtestatavad meetmed ei tohi põhjendamatult piirata laste muid õigusi, sh õigust infot hankida, end vabalt väljendada või eakaaslastega lävida. Seejuures tuleb arvestada eri kasutajarühmade vajaduste, võimete ja digioskustega. Lahendused peavad olema proportsionaalsed, riskipõhised ning arvestama laste vanust, arengutaset ja erinevaid vajadusi.

Lisaks on oluline, et laste kaitseks kavandatavad meetmed arvestavad digiteenuse iseloomu, kasutajate arvu, teenuse mõju ulatust ning teenuseosutaja võimekust. Meetmeid tuleks kohaldada nende ettevõtjate ja teenuste suhtes, kelle puhul on see konkreetse eesmärgi saavutamiseks vajalik, lähtudes riskipõhisest lähenemisest. Meetmete kehtestamisega ei tohiks kaasneda ebaproportsionaalset halduskoormuse ja kulude kasvu teenuseosutajatele, eriti mikro- ja väikeettevõtjatele.

Ühtlasi on oluline vältida ebaproportsionaalset sekkumist kasutajate perekonna- ja eraelu puutumatusse. Täiendav kasutajate andmete kogumine ja töötlemine, näiteks vanusekontrolli või vanemluse tõendamise eesmärgil, võib kaasa tuua uusi turva- ja andmekaitseriske. Võimalike meetmete tulemusena ei tohi väheneda inimeste usaldus digiühiskonna ja digiteenuste vastu. Seetõttu tuleb alaealiste kaitse meetmete väljatöötamisel hoolikalt hinnata nende võimalikku mõju nii kasutajatele kui ka digiühiskonna toimimisele laiemalt.

Digioskused ja teadlikkus

4.4.Selleks, et lahendada alaealiste sotsiaalmeedia kasutamisega seotud muresid, peab Eesti oluliseks tasakaalustada alaealiste kaitse, haridus ning tehnoloogilised arengud. Vajalik on süsteemne ning elukaarepõhine digiteadlikkuse tõstmine laste, noorte, lapsevanemate ja õpetajate seas ning ühiskonnas laiemalt. Laiapindset digipädevuste tõstmist tuleb toetada nii Euroopa Liidu kui ka liikmesriikide tasandil.

Selgitus: laste võimestamine järjepideva ja eakohase hariduse ning kriitilise mõtlemise arendamisega on võtmetähtsusega, et tagada vajalikud tööriistad digikeskkonnas turvaliselt navigeerimiseks, võimaldades samas neil eakohaselt kasutada digiühiskonna eeliseid. Digipädevuste tõstmine annab lastele ja noortele vajalikud oskused, et hinnata veebis leviva teabe usaldusväärsust, ära tunda väärinfot, manipuleerimisvõtteid ja muid veebiriske ning teha teadlikke valikuid oma digikäitumises. Samuti toetavad digioskused arusaamist sellest, kuidas digitaalset sisu luuakse ja levitatakse ning kuidas algoritmid mõjutavad kasutajate kogemusi ja nähtavat sisu. EL ja liikmesriigid peaksid seetõttu suurendama investeringuid digipädevusse, meediakirjaoskuse ja kriitilise mõtlemise õpetamisse juba algklassidest ja soovitavalt juba lasteaiast alates. Samaväärselt oluliseks peame investeerimist noorsootöö, sh mobiilse noorsootöö arendamisse, mis annab täiendavaid võimalusi noorte toetamiseks. Lastele ja noortele tuleb õpetada muu hulgas seda, kuidas toimivad soovitusüsteemid ja algoritmid, kuidas ära tunda manipuleerivat või eksitavat sisu, kuidas kaitsta oma privaatsust ning kuidas kujundada tervislikke digiharjumusi. Sama oluline on ka lapsevanemate ning ka noortega tegelevate ekspertide (nt õpetajate, noorsootöötajate) digipädevuste tõstmine, et nad suudaksid lapsi tõhusamalt juhendada, riske varakult märgata ning toetada laste teadlikku ja turvalist osalemist digikeskkonnas.

4.5.Eesti toetab laste internetiturvalisuse töörühma kaaseesistujate aruandes toodud soovitusi mitte lubada alla 3-aastastel lastel kasutada sotsiaalmeediat ega muid

digiteenuseid ning hoolitseda selle eest, et nende kokkupuude ekraaniga oleks võimalikult väike. Seejuures peab Eesti oluliseks lapsevanemate teadlikkuse suurendamist ja nende toetamist laiemalt, et aidata kaasa laste turvaliste ja eakohaste digiharjumuste kujundamisele.

Selgitus: Euroopa Komisjon kutsus 2026. a alguses kokku spetsiaalse ekspertpaneeli, mis tegeles laste internetiturvalisuse ning sotsiaalmeedia kasutamise võimalike vanusepiirangutega. Üheks paneeli aruandes toodud soovitus on vältida alla 3 aastaste laste puhul sotsiaalmeedia ja muude digiteenuste kasutamist ning vältida väikelaste liiga pikalt ekraani ees viibimist, kuivõrd see võib mõjutada laste keskendumisvõimet, keele omandamist ning neurobioloogilist ja kognitiivset arengut. Tegemist ei ole keeluga, vaid ennetava suunisega, mille eesmärk on toetada laste heaolu ja arengut, vähendada varases eas liigse ekraaniajaga kaasnevaid riske ning aidata vanematel teha teadlikke valikuid digiseadmete kasutamisel. Sama ettepanek on ka 17.09.2026 avaldatud EL laste määruse eelnõus.

Antud meetme rakendamise oluliseks eelduseks on lapsevanemate teadlikkus, et nad mõistaksid varajase digikasutuse võimalikke mõjusid ning oskaksid teha teadlikke valikuid laste digiseadmete ja -teenuste kasutamise suunamisel. Seetõttu on oluline, et Euroopa Liit ja liikmesriigid investeeriksid vanemaharidusse ning praktilistesse tugimeetmetesse, mis aitavad lapsevanematel toetada laste turvalist ja eakohast digikäitumist ning kasutada vanemliku kontrolli ja muid kaitsemeetmeid mõistlikult ja lapse õigusi arvestades. Vanematel peab olema parem arusaam sellest, kuidas laste kasutatavad platvormid toimivad, milliseid riske need võivad põhjustada ning millised võimalused on laste kaitsmiseks. Eeltoodu olulisust rõhutatakse ka ekspertpaneeli aruande soovitusel.

Sotsiaalmeedia platvormide vastutus alaealiste kaitsel

4.6. Eesti ei toeta sõltuvust tekitava disaini rakendamist digiteenustes. Eesti leiab, et praktiliste probleemide lahendamiseks on vaja tõhustada olemasolevate nõuete jõustamist ja järelevalvet.

Selgitus: olemasolevad ELi õigusaktid sisaldavad juba täna mitmeid kohustusi ja keelde, mis käsitlevad sõltuvust tekitavat disaini. Muu hulgas on DSA artikkel 25 alusel digiplatvormide pakkujatel keelatud kasutada eksitavaid või manipuleerivaid kasutajaliideseid ja disainivõtteid, mis moonutavad kasutajate võimet teha sõltumatuid ning teadlikke otsuseid või kallutavad neid platvormi huvides käituma viisil, mis ei pruugi olla nende endi huvides (kehtib kõigile kasutajatele olenemata nende vanuses). Arvestades, et praktikas esineb jätkuvalt probleeme platvormide ohutuse tagamisega ning riskid ei ole vaatamata olemasolevatele nõuetele maandatud, peab Eesti oluliseks keskenduda eelkõige platvormide kohustuste tulemuslikule täitmisele ja jõustamisele.

4.7. Eesti leiab, et Euroopa Komisjon peaks analüüsima, kas DSA artikli 28 lõike 4 alusel antud suunised alaealiste privaatsussätete kohta vajavad täpsemat ja õiguslikult siduvamat regulatsiooni, et tagada alaealiste eraelu puutumatuse ja isikuandmete kaitse ühtlane ning tõhus tase kogu Euroopa Liidus.

Selgitus: komisjoni hinnangul on vaikseseaded oluline vahend, mida alaealistele ligipääsetavate platvormide pakkujad saavad kasutada selleks, et maandada alaealiste eraelu puutumatust, ohutust ja turvalisust ohustavaid riske, nt soovimatud kontaktid neid kahjustada püüdivate isikutega. Seetõttu soovitab komisjon DSA artikkel 28 alaealiste kaitse suunistes, et alaealiste kontod võiksid olla vaikimisi privaatseks seadistatud. See tähendab mh, et alaealiste

profiilid ja nende sisu on nähtavad üksnes kasutajatele, kellelt saadud kontaktikutse on alaealine varem vastu võtnud; võõrastel on piiratud võimalused alaealistega ühendust võtta; asukoha jagamine ning muud jälgimis- ja andmekogumiskompleksid on vaikimisi välja lülitatud; vaikimisi video automaatsitus, voogedastusülekanne tegemise funktsioon ning muud liigset kasutamist soodustavad funktsioonid on välja lülitatud. Mh soovitatakse, et kui alaealine muudab vaikeseadesid, peaks platvorm teda teavitama sellega kaasnevatest riskidest ning võimaldama seadete hilisemat lihtsat ja kiiret taastamist.

Suunistes toodud vaikeseadesid puudutavad meetmed ei ole digiplatvormide pakkujatele täna otseselt kohustuslikud, sest teenuseosutajad võivad kasutada alternatiivseid meetmeid sarnase kaitsetaseme saavutamiseks. Alaealiste kontode automaatselt maksimaalsetele privaatsussätetele seadistamine võimaldaks vähendada mittesoovitud kontaktide, sealhulgas alaealiste peibutamise ja küberkiusamise ohvriks langemise riski, mistõttu peaks komisjon analüüsima, kas antud meetmed vajaksid õiguslikult siduvat regulatsiooni. Seejuures on oluline, et alaealistele antaks eakohast infot kontosätete mõjutamise ja kaasnevate riskide kohta, samas ei tohiks privaatsusmeetmed ebaproportsionaalselt piirata alaealiste õigust ühiskonnaelus osaleda, infot hankida, end vabalt väljendada ja eakaaslastega lävida. Vaikeseadete olulisust rõhutatakse ka komisjoni poolt kokku kutsutud laste internetiturvalisuse töörühma aruande soovitustes ning reguleeritakse ka eraldi 17.09.2026 esitatud eelnõus.

4.8. Eesti leiab, et Euroopa Komisjon peaks analüüsima, kas DSA artikli 28 lõike 4 alusel antud soovitused kasutajate teavitus-, tagasiside- ja kaebuste esitamise mehhanismide kohta vajavad alaealiste tõhusama kaitse tagamiseks täpsemat ja õiguslikult siduvat regulatsiooni. Sealhulgas tuleks hinnata võimalust käsitleda laste ja noorte esitatud kaebusi kiirendatud korras, et tagada probleemidele operatiivne reageerimine. Alaealiste vanus ei tohi olla põhjuseks, miks nende teavitustele, kaebustele või õiguste rikkumistele pööratakse vähem tähelepanu.

Selgitus: DSA artikkel 28 alaealiste kaitse suunistes soovib komisjon, et platvormid pakuksid alaealistele lihtsaid, arusaadavaid ja eakohaseid võimalusi kahjulikust sisust, käitumisest või isikutest teatamiseks ning tagaksid, et teadetele reageeritakse kiiresti ja läbipaistvalt. Samuti tuleks alaealistele anda arusaadavat tagasisidet nende teadete menetlemise tulemuste kohta ning võimalus esitada kaebusi platvormi otsuste peale. Vastavad mehhanismid peaksid olema alaealistele kergesti kasutatavad ja mõistetavad, eakohased ja tähelepanu köitvad.

Eesti hinnangul peaks komisjon hindama, kas lapsesõbralike, tõhusate ja kättesaadavate mehhanismide miinimumnõuded peaksid tulevikus olema siduvamalt reguleeritud, et muuta sotsiaalmeedia platvormid alaealistele turvalisemaks ja ohutumaks. Muude meetmete kõrval aitaksid eakohased teavitus-, tagasiside- ja kaebuste esitamise mehhanismid lapsi võimestada ning suurendada nende teadlikkust ja osalust, võimaldades neil veebiriskidest tõhusamalt teada anda ja vajadusel kiiresti tagasisidet ja abi saada. Seejuures on oluline tagada, et vastavad mehhanismid oleksid eakohased, st alaealistele kergesti kasutatavad ja mõistetavad. Platvormide teavitus-, tagasiside- ja kaebuste esitamise funktsioonid peavad olema hõlpsasti leitavad ning koostatud ja kirjeldatud kõikidele erinevatele kasutajarühmadele eakohaselt. Lapse kaebus ei peaks menetlemata jääma põhjusel, et see ei kategoriseeru etteantud liigituste alla. Eesti peab oluliseks, et platvormid võtaksid alaealistelt kasutajatelt laekunud kaebusi menetlusse, täiendaksid pöördumise aluseks olevaid kaebuste kategooriaid ning reageeriks noorte kasutajate pöördumistele mõistliku aja jooksul. Sarnane soovitus on tehtud ka ekspertpaneeli aruandes, kus soovitatakse, et sotsiaalmeedia- ja teiste digiteenuste pakkujad käsitleksid laste ja noorte esitatud teavitusi ja kaebusi prioriteetselt.

4.9. Komisjon peaks analüüsima, kas DSA artikkel 28 lõike 4 alusel antud soovitused eestkostjatele mõeldud vahendite kohta alaealiste veebikasutamise kontrollimiseks ja toetamiseks vajavad täpsemat ja õiguslikult siduvamat regulatsiooni. Eestkostjatele mõeldud vahendid peaksid tagama alaealiste eraelu puutumatuse, ohutuse ja turvalisuse kõrge taseme.

Selgitus: eestkostjale mõeldud vahendid hõlmavad funktsioone ja rakendusi, mis võimaldavad kontrollida alaealise veebitegevust, nt hallata lapse kontrol vaikeseadid, seada piiranguid ekraaniajale, vaadata kontosid, millega laps suhtleb või seada vaikumisi piiranguid kulutustele, mida alaealine saab teha. DSA artikkel 28 alaealiste kaitse suunistes soovib komisjon, et platvormid pakuksid lapsevanematele ja eestkostjatele kasutajasõbralikke vahendeid alaealiste veebikasutuse kontrollimiseks, turvalise kasutuse toetamiseks ja riskide maandamiseks. Seejuures peetakse oluliseks, et antud vahendid austaksid laste õigusi ja privaatsust. Suunistes käsitletakse vanemliku kontrolli vahendeid kui olulist lisameedet laste turvalisuse suurendamisel, kuid need ei tohi olla ainsaks alaealiste kaitse tagamise vahendiks ega asendada platvormide vastutust.

Eesti hinnangul peaks komisjon hindama, kas eestkostjale mõeldud vahendid võiksid tulevikus olla õiguslikult siduvamalt reguleeritud, et tugevdada seeläbi alaealiste kaitset internetis. Eestkostjatele mõeldud vahendite kasutamise võimalus ei peaks olema rangelt seotud lapse vanusega, vaid võimaldama arvestada nii lapse individuaalset küpsust kui ka liikmesriikide erinevaid õiguslikke lähenemisi. Samuti tuleb arvestada olukordi, kus peresuhted on keerulised ning vanemluskontroll võib mõjuda lapse õigustele kitsendavalt. Ühtlasi on eestkostja kontseptsioon ka täisealiste puhul eestkostja olemasolu korral vajalik ning täna paljuski puudu.

Vanusekontroll ja ELi vanusekontrolli lahendus

4.10. Eesti toetab riskipõhist lähenemist vanuse kontrollimisele ning peab alaealiste kaitse eesmärgil põhjendatuks vanuse kontrollimise siduvamat reguleerimist eeldusel, et selliste meetmete rakendamine ei piira ebaproportsionaalselt digiteenustele juurdepääsu ega vii ülemäärase privaatsusriiveni.

Selgitus: vanusetuvastusmeetmete rakendamine aitab teenusepakkujatel vähendada ohtu, et alaealised puutuvad kokku nende vanusele sobimatu veebisisu või muude ohtudega. Vanusetuvastusmeetmeid on komisjon käsitletud ka DSA artikkel 28 alaealiste kaitse suunistes, mille kohaselt tuleks vanusetuvastust kasutada üksnes siis, kui see on alaealiste kaitseks vajalik ja proportsionaalne. Üldjoontes jagunevad vanusetuvastusmeetmed kolme kategooriasse: inimese enda kinnitus, vanuse hindamine ja vanuse kontrollimine, millest viimane on kõige usaldusväärsem ja täpsem (see, kas kasutaja iga vastab konkreetsele vanusepiirile, tehakse kindlaks e-identimise vahendeid kasutades, kuid kogu infot platvormile ei edastata, ainult vanusepiirangu osas jah/ei vastus).

DSA alaealiste kaitse suunistes käsitleb komisjon vanuse kontrollimist ühe meetmena, mis võib olla teatud juhtudel asjakohane, et tagada alaealiste eraelu puutumatuse, ohutuse ja turvalisuse kõrge tase. Eelkõige peetakse vanusekontrolli asjakohaseks selleks, et piirata alaealiste juurdepääsu suure riskiga toodetele või teenustele (nt pornograafiline sisu, hasartmängud, alkoholi, tubaka või nikotiiniga seotud toodete ja ravimite müük) või järgmistel juhtudel:

- juhul kui platvorm on ise kehtestanud teenuse kasutamiseks vähemalt 18-aastase vanusenõude, kuna on tuvastanud olulised riskid alaealistele;
- muudes olukordades, kus platvorm on tuvastanud alaealiste kaasnevad riskid, mida ei saa sama tõhusalt maandada vähem sekkuvate meetmetega;
- juhul, kui ELi või liikmesriigi õigusaktidega on kehtestatud konkreetne vanusepiirang.

Eesti hinnangul riskipõhine lähenemine vanuse kontrollimisele põhjendatud, kuna võimaldab kohaldada vanuse kontrollimist eelkõige seal, kus alaealistele kaasnevad riskid on suuremad ning tugevamad kaitsemeetmed seega asjakohased. Vanuse kontrollimise siduvam reguleerimine määruse tasandil võimaldaks tagada vanusekontrolli nõuete ühetaolise rakendamise kogu ELis, looks selgema aluse järelevalveks ja jõustamiseks ning suurendaks õiguskindlust nii kasutajatele, platvormidele kui ka liikmesriikidele. Seejuures on oluline tagada, et vanuse kontrollimiseks kasutatavad tehnilised lahendused on turvalised ning privaatsust säilitavad.

Eesti hinnangul tuleks vanuse kontrollimisel rakendada tehnilisi standardeid nagu „nullteadmisega tõestus“ (*zero-knowledge proof*), tagamaks, et ei vanuse kontrollimise teenuse pakkuja ega platvorm ei saaks teavet, mis võimaldaks kasutajat jälgida või tuvastada. Vanuse tuvastamiseks rakendatavad meetodid peavad olema täpsed, töökindlad ning praktikas ja reaalsetes tingimustes hõlpsasti ja usaldusväärselt kasutatavad, et oleks võimalik vältida nendele seatud piirangutest möödahiilimist ja küberohte, kuid ka võrdselt kättesaadavad kõigile, kes peavad neid kasutama.

4.11. Eesti leiab, et liikmesriikidele peab jääma õigus valida riiklikul tasandil sobivaimad vanusekontrolli lahendused, mis võimaldaksid vanusekontrolli ELis ühtselt rakendada, kuid ei kirjutaks ette konkreetset tehnoloogilist lahendust. Eesti ei toeta üle-euroopalise vanusekontrolli lahenduse kohustuslikuks muutmist. Euroopa Komisjonil tuleb tagada, et alaealiste kaitseks rakendatavad vanusekontrolli meetmed ei kahjustaks põhjendamatult privaatsust, sõnumisaladust ega muid põhiõigusi.

Selgitus: komisjon avaldas 2026. a kevadel ELi vanusekontrolli tehnilise lahenduse. Tegemist on avatud lähtekoodiga lahendusega, mida liikmesriigid ja teenusepakkujad saavad oma vajadustele vastavalt kasutusele võtta ja kohandada. Lahendus on eelkõige mõeldud kasutamiseks kuni saab hakata kasutama ELi digikukrut (EUDI Wallet), mille liikmesriigid peaksid tegema kodanikele kättesaadavaks 2026. a lõpuks (reaalne kasutuselevõtt 2026. aasta lõpuks kõikide EL liikmesriikide poolt tõenäoliselt siiski ei realiseeru). Tulevikus saab ELi digikukru abil vanust tõendada privaatsust säästvalt, edastades teenuseosutajale üksnes teabe selle kohta, kas kasutaja ületab teenuses kehtestatud vanusepiiri. 2026. aasta aprillis avaldatud soovitusel, mis käsitleb kogu ELi hõlmava vanusekontrolli tehnoloogia ühise raamistiku loomist, soovitab komisjon teha liikmesriikidel ELi vanusekontrolli lahenduse kättesaadavaks hiljemalt 31. detsembriks 2026, integreerides selle digikukrusse või pakkudes eraldiseisva teenusena. Eesti hinnangul jääb ebaselgeks eraldiseisva ELi vanusekontrolli lahenduse täiendav väärtus võrreldes ELi digikukru raames kavandatavate vanusetõendamise võimalustega. Arvestades vajadust vältida dubleerivaid lahendusi ning tagada avalike ressursside tõhus kasutamine, ei pea Eesti praeguses etapis üle-euroopalise vanusekontrolli rakenduse kohustuslikuks muutmist põhjendatuks. Liikmesriikidele peab jääma otsustusvabadus valida riiklikul tasandil sobiv vanusekontrolli lahendus, mis siiski tagaks EL-is ühtse ja turvalise rakendamise, kuid ei kirjutaks tehnoloogilist lahendust liikmesriikidele liiga detailselt ette.

Alaealiste kaitset käsitlevate EL õigusaktide koosmõju

4.12. Eesti leiab, et EL tasandil on vaja suurendada õigusselgust erinevate digiplatvorme reguleerivate õigusaktide omavahelise koostoime ja jõustamise osas. Näiteks tuleks analüüsida digiteenuste määruse ja audiovisuaalmeedia teenuste

direktiivi omavahelist koostoimet, mis mõlemad sisaldavad alaealiste kaitset puudutavaid nõudeid. Samuti tuleks analüüsida, kuidas kavandatav EL laste määrus suhestub olemasoleva ELi õigusraamistikuga, sealhulgas isikuandmete kaitse üldmääruse ja tehisintellekti määрусega.

Selgitus: alaealiste kaitset veebikeskkonnas reguleerivad erinevate nurkade alt mitmed ELi õigusaktid, mistõttu on ELi tasandil vaja suuremat õigusselgust erinevate regulatsioonide kohaldumise ning nende jõustamise asjus digiplatvormidel. Lisaks DSA-le sisaldab nõudeid alaealiste kaitseks ka audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv (AVMSD), mis on ELi peamine audiovisuaalset sisu reguleeriv õigusakt. Direktiiviga kehtestatakse valdkonnapõhised kohustused audiovisuaalmeedia teenuste osutajatele ning videojagamisplatvormidele, et kaitsta alaealisi kahjuliku audiovisuaalse sisu eest. Eelkõige vajab selgitamist DSA ja AVMSD omavaheline suhe, kuna mõlemad sisaldavad alaealiste kaitsele suunatud nõudeid, kuid kohalduvad erinevatele teenustele. DSA kehtestab kohustused digiplatvormidele, AVMSD aga audiovisuaalmeedia teenustele ja videojagamisplatvormidele. Praktikas võivad need rollid kattuda, kuna digiplatvorm võib samal ajal kvalifitseeruda videojagamisplatvormiks ning vahendada erinevate meediateenuse osutajate, sealhulgas mõjuisikute, audiovisuaalset sisu. Eesti hinnangul tuleks need ebaselgused lahendada, et tagada õigusraamistiku sidusus ja normide tõhus jõustamine, arvestades, et AVMSD osas on Euroopa Komisjonil plaanis ka suure tõenäosusega lähiajal muudatusettepanek esitada.

5. Arvamuse saamine ja seisukohtade koostöölastamine

Seisukohtade ettevalmistamise käigus korraldas Justiits- ja Digiministeerium k.a augustis kaks arutelupäeva, kuhu olid kutsutud järgmiste asutuste ja organisatsioonide esindajad: Eesti Õpilasesinduste Liit, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Üliõpilaskondade Liit, Eesti Lastevanemate Liit, Eesti Õpetajate Liit, Eesti Haridustöötajate Liit, Lastekaitse Liit, Heaoluteaduste tippkeskus EstWell, Eesti Vaimse Tervise ja Heaolu Koalitsioon (VATEK), Eesti Inimõiguste Keskus, Tartu Ülikool, TalTech, MTÜ Peaasjad, MTÜ Vaikuseminutid, SA Kiusamisvaba Kool, Targalt Internetis, Eesti Väitlusselts, Eesti Skautide Ühing, MTÜ YFU Eesti, Eesti Gaidide Liit, Eesti Puuetega Inimeste Koda, MTÜ Mondo, Eesti Haridustehnoloogide Liit, Eesti Psühholoogide Liit, Tervise Arengu Instituut (TAI), Õiguskantsleri Kantselei, Sotsiaalkindlustus Amet, Haridus- ja Noorteamet (HARNO), Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL), Haridus- ja Teadusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Kultuuriministeerium, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Politsei- ja Piirivalve Amet.

Seisukohtade ettevalmistamise käigus konsulteeriti ka Digiühiskonna arengukava juhtrühmaga ning noorte sotsiaalmeedia mõjude ja vaimse tervise nõukoja liikmetega. Saadud tagasiside võeti arvesse teksti koostamisel.

Seisukohad saadeti koostöölastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile, Kultuuriministeeriumile ning Siseministeeriumile